

Statsministerens åpningstale på Bokdagen

Taler

Jonas Gahr Støre
Statsminister

Dato

22 april 2026

Sted

Gyldendalhuset

Omstendigheter

Statsministeren holder åpningstalen på bokdagen.

1 Kjære alle sammen,

Takk for invitasjonen!

5 Og takk for at det finnes noe som heter Bokdagen.

Takk for at vi har en forleggerforening.

Takk for at vi har forfattere, oversettere, redaktører, forlag og bokhandlere.

10

Takk også for at vi har lesere.

Denne lille åpningstalen er fra en av dem.

15

Jeg har gledet meg til denne seansen og tenkt på dette: Hvor varig boken er som medium – ja, hvor varig?

20 Jeg har tenkt på det i forlengelsen av historien om talen. Hvor gammel er talen?

Jeg har hatt gleden av å skrive to bøker og medvirket til to andre. Men jeg har holdt mange flere taler.

25 Jeg pleier å si at selve formen på en tale i dag – og nå går jeg ikke inn på innholdet – ikke avviker så mye fra formen på taler langt tilbake i tid. – Altså at

talen har vært et relevant medium.

- 30 Ta Bergprekenen, holdt rundt år 30 e.Kr. – en god tale, vil jeg si. Ikke alle politiske taler når opp til den – men i formen er den ikke så forskjellig.

Jeg har flere bøker om taler i bokhyllen hjemme. De er gode å bla i.

- 35 Og de er samtidig en påminnelse om at en god tale ikke alltid er en god lese. De bør lyttes til.

Da er det annerledes med boka.

- 40 De aller første bøkene skal være leirtavlene i Mesopotamia – dagens Irak – fra rundt 3000 f.Kr – og så kom papyrus-rullene i Egypt fra rundt 2500 f.Kr – ja, tenk alt dette uten en forleggerforening – eller hvem vet, det var nok et laug av noe slag på den tiden.

- 45 Det jeg har lest er at formen som minner mest om dagens bok – med sider bundet sammen – kalt kodeks – dukket opp rundt 100-300 e.Kr i Romerriket.

Og så er det, tenker jeg, et langt sprang frem til de trykte bøkene som kom med Gutenbergs trykkpresse, rundt 1450 – et par hundre år for sent for Snorre.

50

Hva er poenget, gode venner, med dette historiske sveipet?

- 55 Jo, for meg er det et uttrykk for at poenget med boken er at den har svar på en kjernefunksjon i det vi kan kalle et samfunn til alle tider:

Knyttet til hele spennet – fra viljen til å spre et budskap, å ha noe å si, og viljen til å ta til seg et budskap, og selvsagt være et skriftlig fortellervitne fra en samtid
60 – da som nå.

Boken bekrefter både eksistensen og lengselen etter fellesskap, mener jeg.

Og da er jeg ved mitt enkle poeng, som jeg skal si litt om:

65

Boken har sin rolle og funksjon i vår tid.

Vi trenger boken – og alt som skal til for at den når og engasjerer.

70

Bok er sivilisasjon. Intet mindre.

75 Og så, gode venner, i Regjeringens «Plan for Norge» – som alle selvfølgelig har lest – det er ikke en bok, det er et lite hefte, der har vi gjort barn og unge til ett av fem satsingsområder for hvordan vi skal møte det som ligger foran oss – som felleskap – gjennom det vi jobber med nå, nemlig politikk.

80 Og her – blant tiltakene for barn og unge – er, som dere vet, lesing definert, helt sentralt.

Fordi vi trenger et krafttak for å snu de negative skoleresultatene på områder som lesing, skriving og regning.

85

Dette er for oss en hovedprioritet. – Jeg ville si bekymring, men jeg mener en prioritet fordi vi mener vi kan og skal gjøre noe med det.

Det betyr i korthet mindre skjerm og mer bok.

90

Det betyr en satsing på lesing som inngangen og forutsetningen for alle fag. – Det har også forskningen vist.

Det er ikke slik at realfagene kan man velge – i stedet for lesing.

95

Lesing er hovedporten inn, som i sitatet fra André Bjerke vi hørte nettopp.

Det betyr at vi må erkjenne at veien til lesning ikke er likeverdig blant ungdommene våre.

100

Ulike muligheter og forutsetninger for å lese – en bok eller en bruksanvisning – det er en forskjellsdriver i samfunnet vårt i dag.

Min regjering mener politikken både skal motvirke forskjeller – og, der det er

mulig – medvirke til muligheter for alle.

- 110 Fra opptil flere av dere som er til stede her i dag, er jeg blitt fortalt følgende, som det nesten er umulig å ikke gå og tenke på til daglig. Og dette har jeg også hørt fra Trine (Skei Grande, leder for Forleggerforeningen) – og jeg er jo vant til, slik som jeg har kjent Trine – at når hun kommer med noe, så må jeg tenke meg nøye om – for hun er jo en politisk motstander – men det er hun ikke nå lenger.
- 115 Nå er hun jo et sannferdig vitne fra bokbransjen.

Men for å være noenlunde velfungerende i et moderne samfunn, så bør et menneske beherske omlag 40.000 ord. Det bekreftet også Gyldendal-sjefen til meg.

- 120 Blir du lest for som ung, er sjansen for at du selv vil lese som voksen, økende, og veien til å mestre opp mot 70.000 ord i ordforrådet, den er stor.

- Men hvis du ikke leses for, hvis du holdes utenfor introduksjonen til den porten
- 125 vi hørte om nå innledningsvis, og overlates til å stirre inn i skjermens suggererende bilder og bevegelse, da kan du ende opp med å bare mestre rundt 20.000 ord.

- Og det er for lite. Da vil du slite med helt vanlig lesing, og mange av dine
- 130 funksjoner vil bli nedsatt. Du vil slite med det aller meste i livet.

- Så, venner – mye står på spill.
- 135

Vi skal gjøre det vi kan for at elevene møter en bok før de møter en skjerm i skolen.

- Vi skal hente den beste fagkunnskapen vi kan – for å knekke lesekode i vår
- 140 sammensatte tid – og fremfor alt; introdusere og motivere våre unge for lesing.

Derfor har vi definert «Leseløftet» – som blant annet går ut på;

å gi bedre tilgang til fysiske bøker i barnehage og skole,
å styrke lese- og skriveopplæringen,
å styrke skolebibliotekene og litteraturformidlingen i bibliotekene,
å sette ned en lesekommisjon som skal gi nasjonale råd om lesing, fra de som har
150 best greie på det,
og sørge for at skolen legger til rette for mer konsentrasjon og mindre
skjermbruk i skolen.

155 Jeg så noe av dette i praksis for to dager siden.

Da var jeg gjest i en samtale om bøker som engasjerte meg, på Stormen bibliotek
i Bodø – en bra by. I møte med en videregående skole, andre klasse, ledet av noe
av det viktigste vi har – den engasjerende, lesekyndige læreren.

160

Det var i dette tilfellet lektor Elin Aanes ved Bodin videregående skole sammen
med eleven Håkon Kipsgård. Og sammen markerte de en kultur for lesing. – og
det tror jeg vi skal la oss inspirere av.

165 I dette biblioteket var elevene som satt der – og lesehestene i alle aldre. Det var
en fin forsamling.

Leseløftet handler om å legge til rette for en sterkere kultur for lesing i Norge.

170 I 2024 la vi fram Leselyststrategien, «Sammen om lesing». Nå utvider vi denne
strategien til også å gjelde voksne. For det står ikke helt bra til der heller.

Vi sitter jo på mange måter med nøkkelen:

175 Hvorfor skal barn interessere seg for bøker om vi vender boken ryggen? For meg
er dette bildet av foreldre som triller barnevognen, mens de ser i skjermen og
ikke ned i ... vel.

For meg så er boken inngang til glede, avkobling og kunnskap – og det er
180 kommunikasjon.

Det er en kommunikasjon jeg husker – for min egen del – fra foreldrene mine

185 som leste for meg, til mine egne lese-for-opplevelser med barna og nå med barnebarna.

Lesing er inngangen til alt.

190 Og der jeg er i livet akkurat nå, så leser jeg papirer og dokumenter som det ville være uærbødig å kalle litteratur.

Men det er noen unntak – så jeg pleier, hvis det kommer et regjeringsnotat som skulle ha et sjeldent innhold av sjel og dybde, så trekker vi det frem. – Ja, det hender.

195

Men som avkobling i min hverdag, så pleier jeg nå å ha et dobbelt forhold til en skjønnlitterær bok og en sakprosabok samtidig. Det gir en sånn passe balanse.

200 Nå leser jeg romanen «Odysseen» av Birger Emanuelsen – en veldig god og tankevekkende bok om en mann som har en far som blir dement – og det kan mange oppleve. Og så har jeg akkurat avsluttet Mona Ringvejs bok «Et kongerike foran undergangen» om erkebiskop Erik Valkendorf og det katolske Norge som forsvant. Dette er en del av oppladningen til 1030-2030 som vi skal markere.

205

Poenget mitt er at skolen skal gjøre sitt – men det kreves noe mer.

210 Det er opp til oss – de voksne – å ta de minste opp på fanget og lese. Eller på sengekanten eller i sofaen – og lese.

215 Det er en stor kilde til felles opplevelse å gå inn i det samme bokuniverset – med de ulike aldersgruppene. Og se hvordan verden åpner seg, ord for ord, bilde for bilde.

Jeg skal dele én personlig opplevelse med dette som jeg har hatt:

220 I jula leste jeg Tore Skeies imponerende fortelling om Harald Hardråde. – En varm anbefaling av den boka til alle som vil forstå et stykke norsk historie – og mer en det; en fortelling om historien til folkene rundt Svartehavet – og det vi

nå kjenner som Ukraina, Russland og Tyrkia. – Og noen slående maktpolitiske paralleller til det vi ser i dag. Beskrevet fra 1030-40-tallet.

225

Og så, på hytta, leser jeg en ganske utslitt bok om noen av de samme temaene. Det er journalist Per Anders Johansens 'barneverisjon' av Snorres kongesagaer.

230

Og Snorres kongesagaer er jo ikke lett tilgjengelig, men den boka kan med fordel også leses for voksne.

Den er lett tilgjengelig – til glede for de små – og la meg innrømme, også for oss voksne.

235

Men det fascinerende for meg har vært å se hva som noe skjedde med mitt 10-årige barnebarn Albert – omtrent da han passerte 10. Etter å ha hørt disse historiene og ha sett litt i ulike retninger, så begynte de plutselig å sitte. – Akkurat i den alderen.

240

Sammenhengen og menneskene trer frem i historiene.

Det er for meg et uttrykk for at boken er nøkkelen til dette. – Ikke at jeg sitter i sofaen og forteller – det er lesingen, fra en bok og se illustrasjonene sammen.

245

De når frem – og skaper bilder i denne gutten. Så nå forteller han, nå gjenforteller han lange historier om det han har lest – og vil lese mer.

Lesingen har hatt sin virkning.

250

Slik var det for meg også for mange år siden, da jeg leste Stefan Zweigs bok fra 1942 – «Verden av i går – en europeers erindringer». Da fikk jeg også bilder i hodet.

255

Og jeg leste boken, en del av den, på nytt i påsken. – Og ble minnet om hvordan litteraturen kan formidle historiske sammenhenger som knapt noe annet kan klare.

260

«Den tid jeg vokste opp i var en frihetens gullalder». – Slik starter Stefan

Zweigs selvbiografi.

265 Og den amerikanske historikeren – som jeg mener vi skal lytte og lese mye av, Timothy Snyder, han siterer ofte Mark Twains kjente sitat om at «historien ikke gjentar seg, men den kan rime», «History doesn't repeat itself but it often rhymes».

270 Zweig skriver om tiden fra før første verdenskrig, som gir gjenkjennelse til dagens Europa – ikke én-til-én-likheter, men sammenhenger, det rimer.

«En frihetens gullalder» i sitatet viser til en tid preget av optimisme, for mange. Utgangen av et århundre, inngangen til et nytt. Og så opplevde Zweig katastrofen i den første verdenskrigen, mellomkrigstiden, fremveksten av 275 nasjonalisme, jødehat, fascisme, og så den neste verdenskrigen.

I sum er det en fortelling, en slags desperasjon og håpløshet. Og Stefan Zweig tok sitt eget liv i eksil i 1942, rett etter at boka var kommet ut, da han så hva som skjedde rundt ham.

280

Og spørsmålet som litteraturen utfordrer oss på er: Hva slags tid lever vi i nå?

285 Jeg skal ikke svare på det her, selv om det er både litteraturens og politikken ansvar å forstå samtiden – fordi vi må formulere svar når så mye er i bevegelse.

Poenget mitt her, er at boken av i dag og boken av i går – både skjønnlitteratur og sakprosa – gir oss innsikt og sammenhenger til å forstå verden.

290

Åsne Seierstads prisbelønte bok «Ufred, Russland fra innsiden» for eksempel, som beskriver hva som faktisk skjer på innsiden hos vår store nabo, som vi aldri har vært i krig med; det eneste nabolandet Russland aldri har vært i krig med. – Hva som skjer der – militarisering, undertrykkelse og nedbryting av mennesker.

295

Eller et helt annet eksempel: Boka som Trond Bakkevig, teologen, skrev, som han og jeg diskuterte hos Cappelen Damm før påske – om Treenigheten. – Ikke noe enkelt tema å komme inn i, men spørsmålet er om organiseringen av kirken historisk forteller noe om skillene i Europa i dag – og hvorfor kirken i Russland

kan bifalle krigen og drapene ut fra et teologisk perspektiv.

305 Så – spørsmålet er, for min generasjon: Har vi opplevd en gullalder, som er over?

At litteraturen nå skal formidle årsaker til militarisering, maktbruk og demokratisk svekkelse, tilbaketog? – Og noe om hvorfor, hva som skjer med
310 menneskene, når den regelstyrte verden svekkes.

For vi skal ikke glemme, tror jeg, at vår velstand i Norge – som et lite land, åpent land – vokste frem ut fra disse forutsetningene: Demokrati, rettsstat og frihandel.

315 Det kom fra et sted. Og det er relevant å minne om at denne gullalderen har gitt oss internasjonal rett og institusjoner som fremmer og bevarer ytringsfriheten, som er en forutsetning for å kunne skrive, publisere og lese, fritt. – Det kommer fra et sted.

320 Og slik er Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens artikkel 10: «Everyone has the right to freedom of expression».

325 Jeg skal ikke være skråsikker, men det er grunn til uro.

For vi får en påminnelse – nesten ukentlig – om betydningen av institusjoner, institusjoner som sikrer normer, rettigheter og friheter – og at dette ikke er
330 garantert for evigheten.

Og når institusjonene rakner, så rakner verdier med dem. – En påminnelse om at vi ikke kan ta noe for gitt, heller ikke en gullalder.

335 Men også – det er jo ikke nytt. – At vi ikke kan ta noe for gitt.

«Intet nytt under solen». – Det er et sitat fra Predikeren, eller Forkynneren (kapittel 1,9), fra den betydelige boken som heter Bibelen.

340

Utsagnet er forøvrig bekreftet – siden det ble skrevet i Det historiske verdensbiblioteket. – Det er en bekreftelse på at mye av det vi opplever som nytt, i sin kjerne kanskje ikke er det. Det rimer.

345

Men for meg ligger dette fast:

Boken og det frie ord er et bærende premiss for sivilisasjon.

350

Motsatsen er jo bokbålet – et flammende uttrykk for barbari. Og det har vi også hatt nært på oss.

355

Da skal jeg avslutte med å hente frem igjen Timothy Snyder, som også har skrevet en veldig liten bok – men med et veldig viktig innhold: «On Tyranny. Twenty Lessons from the Twentieth Century». Om tyranniet.

360

Og han har laget 20 lærdommer fra det forrige århundret som vi trenger å trekke på nå. Det er 20 lærdommer som er oppsiktsvekkende hverdagslige og som skal appellere til hver og en av oss, ikke primært til politikken.

365

Én av lærdommene gir denne formaningen:
«Defend institutions» – vi velger hvilke
og en annen: «Be kind to our language»
og en tredje: «Make eye contact and small talk» – se folk i øynene
og lærdom nummer 20: «Be as courageous as you can».

Vær modige! Og da kan vi lage våre egne formaninger, nå på denne dagen:

370

Stå opp for boken! Les for ungene! Fastsett en aldersgrense for adgang til sosiale medier! – Og ja, folkens, den kommer veldig snart.

For alt dette er en forutsetning for noe større – vår demokratiske motstandsdyktighet:

375

Vi må kunne avsløre falske nyheter.

Vi må kunne stole på redaktørstyrte medier.

380

Vi må lære å være kildekritiske.

Vi må kunne gå på biblioteket og låne akkurat den boken vi vil.

385 Vi må kunne kjøpe akkurat de bøker vi ønsker i bokhandlene – helst til en akseptabel pris.

Og da avslutter jeg med en siste formaning, til meg selv:

390 Om du skal overskride taletiden – ikke gjør det for mye! – Så takk for meg!

Kilde

<div>regjeringen.no</div>

395

Emneoversikt

Bokdagen, Demokrati, Lesing, Litteratur, Åpningstale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/statsministerens-apningstale-pa-bokdagen>

400

405

410

415